

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง

FACTORS AFFECTING ON BOOKKEEPING HOUSEHOLD ACCOUNTING IN
URBAN COMMUNITY

อโนชา โรจนพานิช¹
Anocha Rojanapanich¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพฤติกรรม และปัจจัยที่มีผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนในชุมชนเมือง จำนวน 247 ชุด

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 26-35 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-15,000 บาท โดยเป็นผู้ที่มีครอบครัวและมีบุตรแล้ว เกือบทั้งหมดอาศัยอยู่ในบ้านเช่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ซึ่งส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือนในด้านของพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลจากเพศ อายุ รายได้ สถานภาพที่พัวพันที่แตกต่างกัน และการลงบัญชีผิดๆ ถูกๆ การที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ และการร่วมกิจกรรมอบรมที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดในชุมชน

คำสำคัญ: การทำบัญชี บัญชีครัวเรือน ชุมชนเมือง

Abstract

The Research “Factors Affecting on Bookkeeping Household Accounting in Urban Community.” The researcher had the objectives; to study behaviors and the factors affecting toward the household accounting making in the urban community of Bangkok. The research had done by 247 data collecting, the results are as follows. Most of the informants were females and 26-35 years old. Their occupation were trading and had the income about Baht 5,001-15,000 a month. They were couple with the children. Most of their residents were rental house with 3-4 members in each household. Most of them were passed the household accounting training course and had the problems about they didn't like the mathematic. The household accounting making behaviors depended on; gender, ages, incomes, marital status, the residences. The bad attitude toward the mathematic and fallacy of the accounting records, the accounting introducing of the neighbors and the outsider organizations training courses.

Keywords: Bookkeeping, Household Accounting, Urban Community

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, lecturer in accounting department of Faculty of Management Science, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: k_anocha@hotmail.com

บทนำ

ปัจจุบันสังคมของเมืองไทยในชุมชนเมืองมีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่น เป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข ผู้คนจะมีการแข่งขันกันสูง เป็นการแข่งขันเพื่อชัยชนะ หรือเพื่อความอยู่รอดในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ปัญหาความยากจน ทำให้สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ปัญหาหนี้ครัวเรือนของไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีนัยสำคัญ โดยหนี้ครัวเรือนเพิ่มจาก 31,387 บาทต่อครัวเรือน หรือ 3.80 เท่าของรายได้ในปี 2537 เป็น 203,940 บาท ต่อครัวเรือน หรือ 7.11 เท่าในปี 2547 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547) สภาพการดำรงชีวิตของสังคมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง หรือสร้าง หรือกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค หรือแม้แต่ยาเสพติด จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอ เพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสินในรูปแบบต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นหนี้บัตรเครดิต หนี้เงินกู้ยืมนอกระบบ ฯลฯ เกิดเป็นวัฏจักรที่ไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น สามารถป้องกันและแก้ไขได้โดยการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังพระราชดำรัส ที่ว่า “การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อิ่ม खुตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” หลักของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด

ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน เครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวชุมชนเมืองได้รู้จักตัวเอง รู้ที่มาที่ไปของเงิน สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาของตัวเองได้ ทำให้มีหนี้สินลดลง มีวินัยทางการเงินมากยิ่งขึ้น ก็คือ บัญชีครัวเรือน ซึ่งเปรียบเสมือนวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สุภาภักย์ อินทองคง, 2550)

การทำบัญชีครัวเรือน ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีการจดบันทึกข้อมูลที่ถูกต้อง มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี หากมีส่วนที่เหลือก็ให้เก็บไว้ออมเพื่อใช้ในอนาคต (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550)

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจว่า ภาครัฐบาลหลายแห่งมีการสนับสนุนให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนกันอย่างแพร่หลาย แต่จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง” ที่ผู้วิจัยได้ทำการทดลองให้ชุมชนราชผาติบพิมร่วมใจเขตดุสิต ทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นโครงการนำร่อง (Pilot Project) โดยมีผู้สนใจทำบัญชีครัวเรือนจำนวน 20 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 90 ครัวเรือน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ที่ทำบัญชีครัวเรือนจนครบตามกำหนดเวลา มีเพียง 7 ครัวเรือนเท่านั้น

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สอนในสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น จึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาในเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง” โดยการศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาว่า มีปัจจัยใดที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชี

ครัวเรือนในชุมชนเมือง ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไข้ปัญหาและอุปสรรคของการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมืองและได้ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเมืองหันมาสนใจในการทำบัญชีครัวเรือนกันอย่างจริงจังมากขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นรากฐานให้ชุมชนรักวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่นที่ดีงาม มีความสุขในการประกอบอาชีพของตน

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือน ในชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานในการวิจัย 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะของประชากรแตกต่างกัน ทำให้มีพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัญหาการทำบัญชีแตกต่างกันทำให้มีพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านชุมชนแตกต่างกันทำให้มีพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนแตกต่างกันทำให้มีพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 การใช้เวลาในชีวิตประจำวันแตกต่างกันทำให้มีพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง ผู้วิจัยมีเอกสารและงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการออกแบบการวิจัย ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบัญชี (Accounting)

การบัญชี (Accounting) คือ ขั้นตอนของระบบการรวบรวม การวิเคราะห์และการรายงานข้อมูลทางการเงิน (Pride, Hughes & Kapoor, 1996: 534) สภาวิชาชีพบัญชี (Federation of Accountants Professions: FAP) กล่าวว่า การบัญชี (Accounting) หมายถึง ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการสมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของประเทศสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants: AICPA) ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้

“Accounting is the art of recording, classifying and summarizing in a significant manner and in terms of money, transactions and events which are, in part at least, of financial character and interpreting the results thereof.”

จากคำนิยามดังกล่าว การบัญชี หมายถึง ศิลปะของการจดบันทึก การจำแนกให้เป็นหมวดหมู่ และการสรุปผลสิ่งสำคัญในรูปตัวเงิน รายการ และเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทางด้านการเงิน รวมทั้งการแปลความหมายของผลการปฏิบัติงานดังกล่าวด้วย

การบัญชีมีความหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. **การทำบัญชี (Bookkeeping)** เป็นหน้าที่ของผู้ทำบัญชี (Bookkeeper) ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1.1 การรวบรวม (Collecting) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลหรือรายการค่าที่เกิดขึ้นประจำวันและหลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ เช่น หลักฐานการซื้อเชื่อและขายเชื่อ หลักฐานการรับและจ่ายเงิน เป็นต้น

1.2 การบันทึก (Recording) หมายถึง การจดบันทึกรายการค่าที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งให้ถูกต้องตาม

หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป พร้อมกับบันทึกข้อมูลให้อยู่ในรูปของหน่วยเงินตรา

1.3 การจำแนก (Classifying) หมายถึง การนำข้อมูลที่จัดบันทึกไว้แล้ว มาจำแนกให้เป็นหมวดหมู่ของบัญชีประเภทต่างๆ เช่น หมวดสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย

1.4 การสรุปข้อมูล (Summarizing) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จำแนกให้เป็นหมวดหมู่ดังกล่าวมาแล้ว มาสรุปเป็นรายงานทางการเงิน (Accounting report) ซึ่งแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของธุรกิจ ตลอดจนการได้มาและใช้ไปของเงินสดในระยะเวลาบัญชีหนึ่ง

2. การให้ข้อมูลทางการเงิน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายบริหาร ผู้ให้กู้ เจ้าหนี้ ตัวแทนรัฐบาล นักลงทุน เป็นต้น นอกจากนี้ข้อมูลทางการเงินยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ทางด้านการเงิน การจัดทำงบประมาณ การปรับปรุงระบบบัญชี เป็นต้น

นาภาพ ลิขิตวงศ์จร (2550) กล่าวว่า การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือน ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนจึงมีความสำคัญดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ รายจ่าย และหนี้สินของครัวเรือนรายรับ เป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากการประกอบอาชีพหรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน เช่น เงินเดือน ดอกเบี้ยจากเงินฝากธนาคาร รายได้จากการขายสิ่งของเหลือใช้ เป็นต้น หนี้สินเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากแหล่งภายนอก โดยมีภาระที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต เช่น การกู้ยืมเงินจากธนาคาร การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้านการรับเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ต้องใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด การซื้อเงินผ่อน การเช่าซื้อและการซื้อสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ เป็นต้น รายจ่าย เป็นเงินหรือของมีค่าที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร เป็นต้น

2. ทำให้ทราบว่า ครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน

3. นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่าย ว่ารายจ่ายใดมีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็น สามารถตัดออกได้

ปัทมกร ขนติวโร (2549) กล่าวว่า แนวคิดหลักในการทำ “บัญชีครัวเรือน” เป็นประเด็นที่นักพัฒนาหลายๆ แขนงร่วมกันลงความเห็นว่าจะจะเป็นวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมกับปัญหาความยากจนในระดับครอบครัวและชุมชนได้ จากการที่เคยเป็นทั้งผู้วิจัยและผู้เก็บข้อมูลในโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนจังหวัดอุดรดิตถ์ การได้เป็นผู้ควบคุมโครงการในโครงการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ทั้งในจังหวัดอุดรดิตถ์และจังหวัดน่าน ประกอบกับการเป็นทีมสร้างเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลของการจัดทำแผนชีวิตภาคประชาชน ด้านปัจจัยการผลิต เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้ง 3 โครงการที่วามานั้น ได้มีการส่งเสริมและกระตุ้นให้ชุมชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทั้งสิ้น

สมัย แก้วภูศรี (2547) ได้ศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านอุดมพัฒนา ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี่ จังหวัดลำพูน เพื่อศึกษาและพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหนี้สินบ้านอุดมพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านอุดมพัฒนาในอดีตเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพป่าค่อนข้างสมบูรณ์ พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก หากแต่ความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมที่เรียกว่าสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่ถ่ายทอดผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ ทำให้คนในชุมชนรับรู้และตกอยู่ภายใต้กระแสบริโภคนิยมนี้ด้วย ส่งผลให้ครอบครัวมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องหารายได้เพิ่มขึ้น จากการหาของป่าตัดไม้ในป่าเพิ่มมากขึ้น จนสภาพป่าเสื่อมโทรม ของกินของใช้ที่เคยได้จากป่าก็หายากขึ้นและมีปริมาณลดน้อยลงทุกวัน สังคมที่คนส่วนใหญ่หากินกับป่าก็กลายเป็นสังคม

การเกษตรในพื้นที่ไม่มากนัก ยามว่างก็รับจ้างขายแรงงานทางการเกษตร แต่ก็ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย วัสดุทางการเกษตร เครื่องอุปโภคบริโภค ทั้งของตนเองและของบุตรที่ไปศึกษาอยู่ในเมือง อีกทั้งปัญหาวัฒนธรรมการแต่งกายสมัยใหม่ที่แตกต่างจากของเดิมหมู่บ้าน ก็ทำให้ค่าใช้จ่ายยิ่งสูงขึ้นอีก เมื่อไม่มีรายได้ต้องกู้หนี้ยืมสินซึ่งรายจ่ายไม่มีแนวโน้มจะลดลงเลย เพราะทุกคนอยากมีอยากสะดวก อยากสบายมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงจากการรับรู้ในกระแสบริโภคนิยมที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายประจำ และจ่ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่ทราบว่า จะลดได้หรือไม่ ไม่ทราบว่า จะเลิกได้อย่างไร ซึ่งจากการพัฒนาโครงการวิจัยในเบื้องต้น เพื่อให้มองเห็นสถานะของชุมชน ทางคณะกรรมการวิจัยและชุมชนในการออกแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาถึงสถานะการเป็นหนี้ในเบื้องต้น จากกลุ่มตัวอย่างเพียง 26 ราย (ครอบครัว) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 127 (ครอบครัว) พบว่า มีสภาพการเป็นหนี้ทั้งหมด 1,735,000 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2547) เฉลี่ยเป็นหนี้สินครอบครัวละ 66,000 บาท จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ชุมชนได้เห็นภาพและตระหนักในประเด็นปัญหา จึงได้ร่วมกันวางแผนทางในการหาทางออกให้ตัวเองและชุมชน โดยมีการศึกษาดูงานกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนบ้านสามขาเกี่ยวกับการจัดการปัญหาหนี้สิน รวมถึงการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนกับกลุ่มออมทรัพย์บ้านป่าไผ่ (อำเภอสี) ในการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน ทำให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของชุมชนต่างๆ จึงต้องการศึกษาข้อมูลของหนี้สินของบ้านอุดมพัฒนา ทดลองทางเลือกและประยุกต์ให้เหมาะสม รวมถึงทางออกใหม่ๆ ที่จะแก้ปัญหาหนี้สินของบ้านอุดมพัฒนาอีกด้วย ดังนั้นในช่วง 6 เดือนแรกจะเป็นช่วงที่ชุมชนจะทำการศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์ของชุมชนก่อน เพื่อที่จะเข้าใจชุมชนและทราบสาเหตุของหนี้สินที่ชัดเจนเพื่อนำมากำหนดแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ซึ่งหากมีข้อมูลที่ชัดเจนมากพอ อาจมีบางกิจกรรมที่สามารถดำเนินการควบคู่ไปด้วย เช่น กิจกรรมการลดค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร การพัฒนา

อาชีพเสริมให้กับคนในชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสาน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ สร้างสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวด้วย อันนำไปสู่การความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น กิจกรรมการวิจัยในช่วงแรกเริ่มด้วยการสำรวจข้อมูลสภาพชุมชน และสภาพหนี้สินของชุมชน กิจกรรมที่สองก็คือการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้เห็นรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว ในช่วงแรกมีหลายครอบครัวที่สนใจทำบัญชีครัวเรือน ผลพวงของการทำบัญชีครัวเรือนในครอบครัว ก็ได้เกิดผลแก่ผู้ที่เป็นพ่อแม่หรือสามีภรรยาเท่านั้น หากแต่ยังปลูกฝังให้ลูกรู้จักเก็บออม และวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อีกด้วย คุณลุงสมัยบอกว่า ได้ทดลองนำเอาสมุดไปทิ้งไว้ที่ร้านค้าชุมชนแล้วประกาศให้เยาวชนในหมู่บ้านได้รับรู้ว่า ถ้าใครสนใจทำบัญชีครัวเรือนให้ไปรับสมุดที่ร้านค้าชุมชนได้ ปรากฏว่าสมุดไม่พอ ลุงสมัยต้องเอาสมุดไปเพิ่ม เด็กๆ สนใจและจดบัญชีครัวเรือนมากกว่าผู้ใหญ่เสียอีก หลายคนออมเงินไว้ในกระปุกออมสิน โดยแบ่งจากเงินที่ได้ในการไปโรงเรียน เรียนรู้ที่จะใช้จ่ายอย่างประหยัดมากขึ้น ซึ่งในช่วงเดือนกรกฎาคมนี้ จะมีการจัดงานวันทูปกระปุกเพื่อให้เยาวชนได้เห็นว่าการที่เค้ายกหอมรมริบไว้วันนั้นก่อให้เกิดผลอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนที่ได้แต่แบมือขอเงินจากพ่อแม่ฝ่ายเดียว และในวันนั้นเด็กๆ จะได้คิดร่วมกันว่านำเอาเงินจากการเก็บออมไปทำอะไรกันต่อ ตรงนี้เป็นกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งถือเป็นกิจกรรมร่วมของครอบครัว การทำบัญชีครัวเรือนเริ่มต้นตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2548 จนถึงวันนี้ ทีมวิจัยได้มีการสรุปภาพรวมเป็นระยะๆ ซึ่งจากการนำเอาข้อมูลจากการทำบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเห็นว่า ทางออกในการแก้ปัญหาหนี้สินนั้น นอกจากจะลดรายจ่ายในครอบครัวด้วยตนเองแล้ว การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ก็เป็นหนทางออกที่น่าจะได้ลองทำ ดังนั้นจึงเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น ได้แก่ กลุ่มผลิตของใช้ใน

ครัวเรือน กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มปลูกผัก กลุ่มจักสาน กลุ่มอาชีพเสริม นอกภาคเกษตร กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มปุ๋ยหมัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มกำลังอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการขับเคลื่อนของแต่ละกลุ่มก็คือการออกไปเรียนรู้ การไปศึกษาดูงานในที่อื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ แล้วกลับมาทดลองทำ ซึ่งรูปแบบอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากที่อื่นก็ได้ ขึ้นอยู่กับการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจร่วมของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน (Community)

ชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

ชัยนต์ วรรณะภุติ (2536) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมืองค์กรหรือสถาบันของชุมชน และกฎเกณฑ์ต่างๆ

กาญจนา แก้วเทพ (2538) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้านและใหญ่กว่าระดับหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา ถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

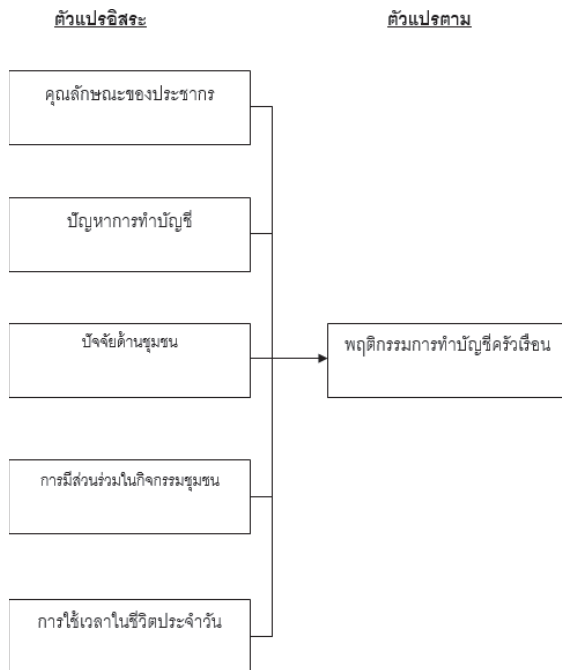
ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) กล่าวถึงความสำคัญของการเป็นชุมชนว่า การที่กลุ่มคนได้สร้างสรรค์บางสิ่งบางอย่างขึ้นด้วยตนเอง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกัน

คุณลักษณะหรืออัตลักษณ์ และการทำงานร่วมกัน ความเป็นชุมชนไม่ใช่สิ่งคงที่อยู่ตลอดเวลา อาจเกิดขึ้นและสลายไปได้ บางขณะก็มีความเข้มแข็งเพื่อเผชิญสถานการณ์ที่ยุ่ยาก บางขณะอาจจะไม่มีพลัง และสูญสลายไปหรืออาจฟื้นตัวขึ้นมาใหม่อีกก็ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและสภาวะแวดล้อมต่างๆ

กองสังแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ กล่าวว่า ชุมชนเมืองใหญ่ หมายถึง ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของประชากรจำนวนมาก ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูง ประชากรมีความหลากหลายในด้านลักษณะ อาชีพงาน ประกอบอาชีพ อุตสาหกรรม บริการ และบริหารจัดการเป็นหลัก มีวิธีการคิด แบบตรรกนิยม (Rationalism) มีรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบทางการ (ทุติยภูมิ) สภาพทางธรรมชาติของถิ่นฐานนี้ ถูกปรับเปลี่ยนแล้วเป็นส่วนมาก สภาพโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเร็วกว่าเขตชนบท ชุมชนเมืองเล็ก หมายถึง ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของประชากรที่มีลักษณะอยู่ระหว่าง ชนบท และเมืองใหญ่ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น มีความหมายถึง ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของประชากรจำนวนปานกลาง ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ปานกลาง ประชากร มีความผสมผสานในด้านลักษณะ อาชีพงาน ประกอบทั้งอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรมบริการ และบริหารจัดการ มีวิธีการคิดทั้งแบบธรรมเนียมนิยม (Traditionalism) และแบบตรรกนิยม (Rationalism) ผสมผสานกัน มีรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นทั้งแบบกันเอง (ปฐมภูมิ) และแบบทางการ (ทุติยภูมิ) สภาพทางธรรมชาติของถิ่นฐานนี้ถูกปรับเปลี่ยนแล้วเป็นส่วนมาก สภาพโดยทั่วไป มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเร็วกว่าเขตชนบท แต่ยังช้ากว่าเขตเมืองใหญ่ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ชุมชนชนบทที่เพิ่งเริ่มกลายเป็นเมือง

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ (Conceptual Framework) ซึ่งขอเสนอในรูปของผังอนุกรม (Mapping Series) ดังนี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง จากการสำรวจแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบการวิจัยโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก เพื่อศึกษาประชากรในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้านการทำบัญชีครัวเรือน โดยอาศัยแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้รวบรวมไว้แล้วเบื้องต้น โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) ข้อมูลที่ได้รับประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในชุมชน และอยู่ในรูปของข้อมูลเชิงปริมาณ ตลอดจนข้อมูลทุติยภูมิอันได้มาจากเอกสารต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้จัดทำข้อมูลเหล่านี้ไว้ เพื่อนำมาออกแบบการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเลือกมาเป็นชุมชนต้นแบบ 3 ชุมชน อันได้แก่ ชุมชน ราชผาติภิมรุ่มใจ ประกอบด้วย 3 ชุมชน คือ กลุ่มหน้าวัดราชผาติการาม กลุ่มศาลเจ้าแม่ทับทิม และกลุ่มหลังโรงไถตม หรือกลุ่มไทยรัฐรวม 165 หลังคาเรือน ชุมชนวัดราชาธิวาส จำนวน 79 หลังคาเรือน ชุมชนสวนอ้อยจำนวน 400 หลังคาเรือน รวม 644 หลังคาเรือน ผู้วิจัยกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นหลังคาเรือน คือ 1 หลังคาเรือน เท่ากับ 1 หน่วยการวิเคราะห์ โดยที่ประชากรมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Homogeneous) เพียงพอและทราบขนาดที่แน่นอนของประชากร ผู้วิจัยได้ใช้สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่างของศาสตราจารย์ Taro Yamane

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบเป็นสัดส่วน (Non Proportional Stratified Sampling Technique)

ผู้วิจัยมีเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 5 ตอนทั้งนี้ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งมีระดับการวัดแบบ Ordinal Scale คือ ไม่ทำ ทำบ้าง และทำเป็นประจำ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อกำหนดเบื้องต้นที่จะวัดเป็นระดับ Interval Scale เพื่อให้สามารถสรุปข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย เพื่อจะใช้กับสถิติในกลุ่ม Parametric

การประมวลผลวิเคราะห์

เมื่อได้รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความเรียบร้อยจากนั้นได้บันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูปแล้วจึงนำมาประมวลผล และแสดงเป็นค่าสถิติดังนี้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าอันดับสถิติอ้างอิงเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ที่ใช้ประกอบด้วยการเปรียบเทียบคุณลักษณะประชากร

t-test F-test ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุ-ค่า Pearson Correlation การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานครและเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน ในชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร สุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบเป็นสัดส่วน (Non Proportional Stratified Sampling Technique) จำนวน 247 หลังคาเรือน ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) พฤติกรรมการทำบัญชีและปัจจัยต่างๆ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำบัญชี

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับฐานข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ทำให้เชื่อได้ว่าข้อมูลที่ได้รวบรวมมาเป็นตัวแทนของประชากรในระดับหนึ่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 26-35 ปี มากที่สุด รองลงมา มีอายุระหว่าง 36-50 ปี มีอายุไม่เกิน 25 ปี และมีอายุ 51 ขึ้นไป ตามลำดับผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอาชีพค้าขายมากที่สุด รองลงมา ประกอบอาชีพอิสระ นักเรียนนักศึกษา รับจ้างทั่วไป พนักงานธุรกิจเอกชน ทำงานในหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ประกอบอาชีพอื่นๆ และไม่ได้ประกอบอาชีพ ตามลำดับผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือนในด้านของการที่ไม่ชอบตัวเลขมากที่สุด รองลงมาคือ การลงบัญชีผิดๆ ถูกๆ รู้สึกเบื่อ ลงรายการไม่ครบถ้วน และลืมบันทึกรายการบัญชี ตามลำดับ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับ
การลงรายการไม่ครบถ้วน	3.3585	1.26997	4
การลืมบันทึกรายการบัญชี	3.3040	1.31325	5
การลงบัญชีผิด ๆ ถูก ๆ	3.6268	1.25990	2
การที่ไม่ชอบตัวเลข	3.7841	1.28072	1
ความรู้สึกเบื่อ	3.5996	1.26899	3

และผลการวิเคราะห์ยังพบอีกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีสภาพชุมชนที่เพื่อนของสมาชิกในครอบครัวคอยให้ข่าวสารมากที่สุด รองลงมาคือ สมาชิกในครอบครัวมักจะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ ในชุมชน เพื่อนบ้านคอยดูแลทุกๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำชุมชนคอยดูแลทุกๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนบ้านสามารถทำบัญชีครัวเรือน และคนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ ตามลำดับ

พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า อายุที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการทำบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีอายุระหว่าง 36-50 ปี มีพฤติกรรมในการทำบัญชีมากกว่ากลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี และผู้ที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป การวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันทำให้พฤติกรรมการทำบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมในการทำบัญชีมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท การวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกันทำให้พฤติกรรมการทำบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีครอบครัวและมีบุตร มีพฤติกรรมในการทำบัญชีมากกว่ากลุ่มที่เป็นโสดการวิเคราะห์พบว่า ที่พักอาศัยที่แตกต่างกันไม่ทำให้มีพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน แม้ว่าผู้ที่มีที่อยู่เป็นของตนเองจะมีพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าผู้ที่เช่าบ้านอยู่เล็กน้อย แต่ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 20 การวิเคราะห์พบว่า การผ่านการอบรมที่แตกต่างกันไม่ทำให้มีพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน แม้ว่าผู้ที่เคยผ่านการอบรมจะมีพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าผู้ที่ไม่เคยผ่านการอบรม

แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำบัญชี

ค่าสหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านปัญหากับพฤติกรรม
การทำบัญชีครัวเรือน

	Acc	nanco	forge	wrong	nlik	bore
Acc						
nanco	-.030					
forge	.253**	-.272**				
wrong	.422**	-.128	.468**			
nlik	-.095	.439**	-.507**	-.096		
bore	.197*	-.298**	.277**	.105	-.100	

การวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระในด้านปัจจัยด้านปัญหาไม่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนเกินกว่า 0.8 ทำให้ไม่มีปัญหา Multi Co linearity ผู้วิจัยจึงนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ Stepwise Multiple Regression ต่อไปการวิเคราะห์พบว่า เมื่อนำปัจจัยด้านปัญหาทั้ง 5 ด้าน คือ การลงรายการไม่ครบถ้วน การลืมบันทึกรายการบัญชี การลงบัญชีผิดๆ ถูกๆ การไม่ชอบตัวเลข และการรู้สึกเบื่อมาวิเคราะห์กับพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแล้วจะสามารถอธิบายได้เป็น 2 ตัวแบบ คือ

เมื่อนำการไม่ชอบตัวเลข มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน สามารถอธิบายความแปรผันได้ร้อยละ 38.5 และเชื่อได้ว่าพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลจากการไม่ชอบตัวเลข ร้อยละ 14.8

ยิ่งเมื่อนำปัจจัยด้านการลงบัญชีผิดๆ ถูกๆ มาพิจารณาประกอบด้วยจะยิ่งอธิบายความแปรผันได้เป็นร้อยละ 43.3 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน เป็นผลจากตัวแปรทั้ง 2 นี้ ร้อยละ 18.7 พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนขึ้นอยู่กับการที่ผู้นำชุมชนคอยดูแลทุกๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ การที่เพื่อนบ้านคอยดูแลทุกๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ การที่เพื่อนของสมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดและคอยให้ข่าวสาร การที่สมาชิกในครอบครัวมักจะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ ในชุมชน การที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ การที่เพื่อนบ้านก็ทำบัญชีครัวเรือนหรือเขียน

เป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{Acc} = b_0 + b_1 \text{lead} + b_2 \text{neig} + b_3 \text{infor} + b_4 \text{fam} + b_5 \text{intro} + b_6 \text{neido}$$

	Acc	lead	neig	infor	fam	intro	neido
Acc							
lead	.255						
neig	-.240	.261					
infor	.323**	-.232**	.196				
fam	.212**	-.168	.248**	.244			
intro	-.115	.159**	-.237**	-.156	.231		
neido	.167*	-.148**	.197**	.165	-.145	.191	

การวิเคราะห์พบว่า เมื่อนำปัจจัยด้านชุมชนทั้ง 6 ด้าน คือ การที่ผู้นำชุมชนคอยดูแลทุกๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ การที่เพื่อนบ้านคอยดูแลทุกๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ การที่เพื่อนของสมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดและคอยให้ข่าวสาร การที่สมาชิกในครอบครัวมักจะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ ในชุมชน การที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ การที่เพื่อนบ้านก็ทำบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์กับพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแล้ว จะสามารถอธิบายได้เป็น 2 ตัวแบบ คือ เมื่อนำการที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน สามารถอธิบายความแปรผันได้ ร้อยละ 22.5 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลจากการที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ ร้อยละ 10.4 ยิ่งเมื่อนำปัจจัยด้านการที่เพื่อนบ้านก็ทำบัญชีครัวเรือนมาพิจารณาประกอบด้วยจะยิ่งอธิบายความแปรผันได้เป็นร้อยละ 24.1 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน เป็นผลจากตัวแปรทั้ง 2 นี้ ร้อยละ 12.0

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง” ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่มี

ผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนเมือง โดยมีข้อสรุปดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย และมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 26-35 ปี มากที่สุด รองลงมา มีอายุระหว่าง 36-50 ปี มีอายุไม่เกิน 25 ปี และมีอายุ 51 ขึ้นไป ตามลำดับ โดยประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด รองลงมา ประกอบอาชีพอิสระ เป็นนักเรียนนักศึกษา รับจ้างทั่วไป เป็นพนักงานธุรกิจเอกชน ทำงานในหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ประกอบอาชีพอื่นๆ และไม่ได้ประกอบอาชีพ ตามลำดับ ซึ่งมีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-15,000 บาท มากที่สุด รองลงมา มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,001-25,000 บาท และ 25,001 บาทขึ้นไป ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีสภาพชุมชนที่ เพื่อนของสมาชิกในครอบครัวคอยให้ข่าวสารมากที่สุด รองลงมา คือ สมาชิกในครอบครัวมักจะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ ในชุมชน เพื่อนบ้านคอยดูแลทุกข์ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำชุมชนคอยดูแลทุกข์ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนบ้านสามารถทำบัญชีครัวเรือน และคนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ ตามลำดับผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนในด้านการร่วมกิจกรรมงานกุศลกับชุมชน รองลงมา คือ การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับชุมชน การได้ร่วมกิจกรรมสุขอนามัยกับชุมชน การได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญกับชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดในชุมชน ตามลำดับผู้ตอบแบบสอบถามใช้เวลาในชีวิตประจำวันโดยใช้กับการปฏิบัติงานนอกบ้านมากที่สุด รองลงมา คือ เลี้ยงดูบุตร-หลาน ทำอาหาร ทำงานบ้าน และสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน ตามลำดับผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมที่ไม่ทำบัญชี และทำบัญชีบ้าง พอๆ กัน แต่ที่มีพฤติกรรมทำบัญชีเป็นประจำมีเล็กน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

คุณลักษณะกับพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือน
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันไม่ทำให้มี

พฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน แม้ว่าผู้ที่มีที่สมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปจะมีพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนมากกว่ากลุ่มอื่น แต่ไม่มีความแตกต่างกัน การผ่านการอบรมที่แตกต่างกันไม่ทำให้มีพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน แม้ว่าผู้ที่เคยผ่านการอบรมจะมีพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าผู้ที่ไม่เคยผ่านการอบรม แต่ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรันดร์ สุรัสวดี (2539) ที่ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี พบว่า ลักษณะทั่วไปของประชาชนที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งแสดงว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้นั้น และขนาดของครอบครัวไม่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนนั่นเอง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำบัญชีครัวเรือน

เมื่อนำปัจจัยด้านปัญหาทั้ง 5 ด้าน คือ การลงรายการไม่ครบถ้วน การลืมบันทึกรายการบัญชี การลงบัญชีผิดๆ ถูกๆ การไม่ชอบตัวเลข และการรู้สึกเบื่อ มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแล้วจะสามารถอธิบายได้เป็น 2 ตัวแบบ คือ เมื่อนำการไม่ชอบตัวเลขมาวิเคราะห์กับพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนสามารถอธิบายความแปรผันได้ ร้อยละ 38.5 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลจากการไม่ชอบตัวเลข ร้อยละ 14.8 ยิ่งเมื่อนำปัจจัยด้านการลงบัญชีผิดๆ ถูกๆ มาพิจารณาประกอบด้วยจะยิ่งอธิบายความแปรผันได้เป็นร้อยละ 43.3 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน เป็นผลจากตัวแปรทั้ง 2 นี้ ร้อยละ 18.7 เมื่อนำปัจจัยด้านชุมชนทั้ง 6 ด้าน คือ การที่ผู้นำชุมชนคอยดูแลทุกข์ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ การที่เพื่อนบ้านคอยดูแลทุกข์ เรื่องอย่างสม่ำเสมอ การที่เพื่อนของสมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดและคอยให้ข่าวสาร การที่สมาชิกในครอบครัวมักจะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ ในชุมชน การที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ การที่เพื่อนบ้านก็ทำบัญชี

ครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับสมัย แก้วภูศรี (2547) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อความสำเร็จขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจในชุมชนแออัด มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแล้ว จะสามารถอธิบายได้เป็น 2 ตัวแบบ คือ เมื่อนำการที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือน สามารถอธิบายความแปรผันได้ร้อยละ 22.5 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลจากการที่คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำในการลงบัญชีได้ ร้อยละ 10.4 ยิ่งเมื่อนำปัจจัยด้านการที่เพื่อนบ้านก็ทำบัญชีครัวเรือน มาพิจารณาประกอบด้วยจะยิ่งอธิบายความแปรผันได้เป็นร้อยละ 24.1 และเชื่อได้ว่า พฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลจากตัวแปรทั้ง 2 นี้ ร้อยละ 12.0 เมื่อนำปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน คือ การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับชุมชน การได้ร่วมกิจกรรมงานกุศลกับชุมชน การได้ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญกับชุมชน การร่วมกิจกรรมอบรมที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดในชุมชน การได้ร่วมกิจกรรมด้านสุขอนามัยกับชุมชน มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนแล้ว

จะสามารถอธิบายได้เป็น 2 ตัวแบบ คือ เมื่อนำการร่วมกิจกรรมอบรมที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดในชุมชน มาวิเคราะห์กับพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือน สามารถอธิบายความแปรผันได้ ร้อยละ 12.4 และเชื่อได้ว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมกรรมการทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าเพศชาย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้การรณรงค์การทำบัญชีครัวเรือนควรเริ่มจากผู้ที่เป็เพศหญิง เพื่อเป็นกลุ่มนำร่องให้เกิดการทำบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มีอายุระหว่าง 36-50 ปี มีพฤติกรรมในการทำบัญชีมากกว่ากลุ่มอื่น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มุ่งอบรมและส่งเสริมในกลุ่มช่วงอายุดังกล่าว เพื่อเป็นกลุ่มกระตุ้นหรือชี้้นำให้กลุ่มอายุอื่นๆ ทำตาม โดยที่กลุ่มอายุดังกล่าวเป็นวัยทำงานทำให้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพที่จะรับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอต่อการทำบัญชี หากกลุ่มนี้ทำสำเร็จก็จะ เป็นปัจจัยให้กลุ่มอื่นๆ ทำตาม ผู้ที่มีรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมในการทำบัญชีมากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งๆ ที่กลุ่มอื่นก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำบัญชีครัวเรือนเช่นกัน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่าเห็นความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2542). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต*. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์.
- กฤษฎา เพิ่มทันจิตต์. (2536). *ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเมือง*. กรุงเทพฯ: ศรีเอทีพี พับลิชชิ่งจำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สภาคทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). “ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา.” เอกสารข่าวการพัฒนา (กุมภาพันธ์ 2544: 3).
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). “ชุมชนเข้มแข็งรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน.” *วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (มกราคม-เมษายน 2544), 19-20.*
- คณะอนุกรรมการนโยบายที่อยู่อาศัย คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2531). *รายงานสถานการณ์ที่อยู่อาศัย ปี 2531*. กรุงเทพฯ: ธนาคารอาคารสงเคราะห์.
- จันทิมา ฉัตรไชยสิทธิกุล. (2529). *การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชยันต์ วรรณะภุติ. (2536). “การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย”. ใน อุทัย ดุลยเกษม, *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยมงคล เตียวสกุล. (2545). *ระบบบัญชีการเงิน กรณีศึกษาตำบลปายาว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฐิรุฒิ เสนาคำ. (2540). *จากปัจเจกสู่สาธารณะ: กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ดารณี ธิวิพัฒน์กุล. (2539). *กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ ลักขณภิชช. (2545). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน: มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพร ลิขิตวงศ์จร. (2550). “บัญชีครัวเรือน: เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง”. *วารสารศูนย์บริการวิชาการ*, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิรันดร์ สุรัสวดี. (2539). *คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี: ด้านเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปัทมกร ขนติวโร. (2549). *การใช้พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ*.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สมัย แก้วภูศรี. (2547). *แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินชุมชนบ้านอุดมพัฒนา หมู่ที่ 2 ตำบลศรีวิชัย อำเภอสี จังหวัดลำพูน*.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547). *จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน*.
- สุภาภย์ อินทองคง. (2550). *การใช้หลักพุทธธรรมนำการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพองค์กร*.
- Pride, Hughes & Kapoor. (1996). *Analyzing and reporting financial information*, p.534.

Translated Thai References

- Chatchaisittikil, J. (1986). *The study of slum settlements in Bangkok*. Dissertation of Master planning and analysis. Department of Urban and Regional Planning The Graduate School Chulalongkorn University. [in Thai]
- Community development. Department. (1999). *The strengthening of the community to face the crisis*. Bangkok: Bopit Kanpim company. [in Thai]
- Intongkong, S. (2007). *Using Buddhism leading research and development based on the sufficiency economy philosophy to holistic health*. [in Thai]

- Kaewphusri, S. (2004). The solution rich liabilities community development Moo 2, Tambon Sri Lanka District, Lamphun Province. [in Thai]
- Kaewthep, K. (1995). *Culture Community functional tools*. Bangkok: Catholic Council of Thailand for Development. [in Thai]
- Khantivaro, P. (2006). The use of religion to the economy enough to solve the economic crisis. [in Thai]
- Lakkanapitchawanachat, T. (2002). *The community Social Welfare: Approach to strong communities*. Bangkok: Thammasat University publisher. [in Thai]
- Likhitwongkhajohn, N. (2007). “Household accounts: the sufficiency economy”. *Journal of Academic Services*, Khon Kaen University. [in Thai]
- National Economic and Social Development Board Office. (2001). “Strong communities foundation for sustainable development.” *Journal of Social and Economic, (January-April 2001)*, 19-20. [in Thai]
- National Economic and Social Development Board. Office. (2001). “Choice of developing strong communities.”. Release Development (February 2001: 3). [in Thai]
- National Statistical Office. (2004). Average debt per household BY purpose of the loan and the socioeconomic status of the household. [in Thai]
- Poemtanchit, K. (1993). *Theories about the birth city*. Bangkok: Creative Publishing Limited. [in Thai]
- Royal Academy. (1982). *Dictionary of 1982*. Bangkok: Aksorn CharoenTat. [in Thai]
- Senakum, T. (1997). *From the individual to the public. Strengthen The process community is strengthened*. Bangkok: Print local community institutions. [in Thai]
- Subcommittee on Housing Policy National Economic and Social Development Board. (1988). *Report The housing situation in 1988*. Bangkok: Government housing Bank. [in Thai]
- Surasavadee, N. (1996). *The quality of life for residents in the municipality of Ubon Ratchathani: the economy*. Bangkok: Institute of Development Administration. [in Thai]
- Tawinpipatkol, D. (1996). *Urbanization The process of social transformation in developing countries*. Bangkok: Chulalongkorn University publishing. [in Thai]
- Teawsakol, C. (2002). *Financial Accounting System case study PaYaw Sarapee District*. Dissertation of master’s degree, Chaingmai University. [in Thai]
- Wattanaput, C. (1993). “The idea of a research framework”. In Doonkasem, A., *Qualitative research to guide development*. Bangkok: Thailand Development Research Institute and University. [in Thai]
- Walaisatian, P. (2000). *Process and work technique of developer*. Bangkok: The department of research support fund.

Anocha Rojanapanich received my Bachelor Degree of Accounting in 2000 from Bangkok University. In 2005, I'm graduated M.B.A. major in Managerial Accounting from Burapha University. I'm currently a full time lecturer in accounting department of Faculty of Management Science, Suan Sunandha Rajabhat University.